

4.3.2022

Valtiovarainministeriölle

VN/25041/2020

Lausunto henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevista säädös- ja muista ehdotuksista

Palvelualojen työnantajat Palta ry kiittää mahdollisuudesta lausua henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevista säädös- ja muista ehdotuksista. Palta edustaa noin 2000 yksityistä palvelualan yritystä ja yhteisöä muun muassa logistiikka-, informaatio- ja viestintä-, asiantuntijapalvelu-, hallinto- ja tukipalvelu- sekä viihde- ja virkistystoimialoilla.

Hallituksen esityksen tavoitteena on uudistaa henkilötunnusjärjestelmää mahdollistamalla henkilötunnuksen myöntäminen ulkomaalaisille nykyistä laajemmin, mahdollistamalla sähköinen etärekisteröityminen väestötietojärjestelmään, kehittämällä väestötietojärjestelmän identiteetin hallintaa sekä luomalla edellytykset kokonaan uuden yksilöintitunnuksen käyttöönotolle. Henkilötunnuksen rakennetta ehdotetaan muutettavaksi poistamalla siitä tieto henkilön sukupuolesta. Lisäksi lausuntopalautetta on pyydetty uudistuksen informaatio-ohjauksen suunnitelmasta, sekä henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskevasta arviomuistiosta.

Hallituksen esitys

Palta haluaa korostaa, että mikä tahansa muutos henkilötunnuksen muotoon aiheuttaa merkittävästi työtä tietojärjestelmien uudistamisessa ja muuttamisessa niin julkisissa kuin yksityisissä palveluissa. Lisäksi uudistus tarkoittaa, että siirtymäajan jälkeen henkilöstön tai asiakkaiden sukupuolitieto tulisi kerätä organisaatioissa erikseen, jos se on tarpeellista palvelun tuottamisen näkökulmasta. Lisäksi uudistus vaikeuttaa rekisteritiedon hyödyntämistä tilastoinnissa, josta tulisi nykyistä suppeampaa tai haastavampaa, kun esimerkiksi sukupuoli- tai ikäjakautumia nyt saadaan nyt helposti kerättyä henkilötunnuksen pohjalta.

Uudistus myös tarkoittaa, että yritysten investoinnit tietojärjestelmiin ja digitaalisiin ratkaisuihin menevät muutoksiin, jotka eivät tuota tehokkuus- tai muita hyötyjä yrityksille. Lisäksi arvio aiheutuvista kustannuksista vaikuttaa erittäin alimitoitettulta. Suoraa hyötyä elinkeinoelämälle, tai Paltan jäsenyrityksille ei henkilötunnuksen muodon muuttamisella ole havaittu.

Palta haluaa myös muistuttaa, että henkilötunnuksen uudistamistarpeiden taustalla oli ensisijaisesti se huoli, että henkilötunnuksia ei ole riittävästi tulevaisuudessa tarjolla, koska henkilötunnus on sidottu syntymäpäivään. Henkilötunnusten riittävyys on kuitenkin jo pitkälle tulevaisuuteen pyritty ratkaisemaan vuoden 2023 alusta lähtien, ottamalla käyttöön uusia vuosisatakohtaisia välimerkkejä. Välimerkkeihin liittyvä uudistus edellyttää myös, että tietojärjestelmät ja tarkistusalgoritmit kykenevät käsittelemään uusia välimerkkejä. Aikataulu tähän kuulostaa kuitenkin kovin tiukalta ja uusien, tai toisin sanoen uusimuotoisten henkilötunnusten käyttöönottoa tulisi lykätä nykyisestä aikataulusta.

Esityksessä kannatettavaa on, että maahanmuuttohallinnon asiakkaana olevan ulkomaan kansalaisen

4.3.2022

tiedot voitaisiin tallettaa väestötietojärjestelmään nykyistä aiemmin ja laajemmin. Henkilötunnus on keskeinen yksilöintimekanismi monissa yhteiskunnan palveluissa ja sen myöntäminen nykyistä aiemmin ulkomaalaiselle henkilölle helpottaisi muun muassa digitaalisten palveluiden käyttöönottoa.

Kannatettavaa on myös mahdollisuus hyödyntää toisen Schengen-valtion edustustoja ja ulkoisia palveluntarjoajia ulkomaalaisten rekisteröinnissä. Myös mahdollisuutta rekisteröityä väestötietojärjestelmään uuden etärekisteröintimenettelyn kautta voidaan pitää kannatettavana. Etärekisteröinnissä henkilöllisyyden varmistaminen ei yllä kuitenkaan varmuudeltaan aivan samalle tasolle kuin perinteinen kasvokkain tunnistaminen, joten yritysten tulisi näin ollen saada riittävästi tietoa millaisiin yhteiskunnan palveluihin etärekisteröinnissä tapahtuva sähköinen tunnistaminen on riittävää ja mihin ei.

Palta ei näe tarpeelliseksi luoda kokonaan uutta yksilöintitunnusta ja yhtyy muun muassa Finanssiala ry:n esittämään näkemykseen, että hyödyt olisivat marginaalisia verrattuna uuden yksilöintitunnuksen aiheuttamiin kustannuksiin ja käyttöönoton käytännön vaikeuksiin eri organisaatioissa. Kokonaan uuden yksilöintitunnuksen käytön tulisi perustua selvästi vapaaehtoisuuteen. Lisäksi uuden, henkilötunnuksen kanssa rinnakkaisen tunnuksen luonti saattaa itseasiassa nostaa tietojen käsittelyyn liittyviä tietosuoja- ja tietoturvariskejä, jotka voivat juontua teknisistä tai inhimillisistä tekijöistä. Tämä voi aktualisoitua esimerkiksi yritysten välisessä tietojenvaihdossa.

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Palta yhtyy työryhmän näkemykseen, että vahva sähköinen tunnistaminen on henkilötunnuksen tunnistuskäytön korvaamisen näkökulmasta kestävin ja turvallisin ratkaisu ja sen käyttöönottoa on hyvä edistää. Toisaalta, kuten työryhmä myös toteaa, ei ole välttämätöntä, että kaikissa asiakkaan yksilöintiä ja tunnistamista vaativissa etäasiointitilanteissa otettaisiin nimenomaan vahva sähköinen tunnistaminen käyttöön, tai että se tehtäisiin esimerkiksi lainsäädännöllä pakolliseksi. Valtio voi kuitenkin informaatio-ohjauksellaan edistää vahvan sähköisen tunnistamisen ratkaisujen käyttöönottoa.

Yksi keskeinen ongelma henkilötunnuksen väärinkäyttötapauksissa on ollut, että esimerkiksi tavaraluottoja on voinut tehdä perustuen vain henkilötunnuksella tapahtuvaan tunnistamiseen. Vaikka taloudelliset vahingot tällaisissa tapauksissa ovatkin jääneet luotonmyöntäjän harteille, olisi henkilötunnuksen käyttöä tämääntyyppisissä taloudellisissa sopimuksissa voitu rajoittaa jo tämän lainsäädäntötyön puitteissa.

Kuten suunnitelmasta käy ilmi, henkilötunnusta käsitellään hyvin eri tavoin yksilöimis- tai tunnistamismielessä ja nämä kaksi asiaa myös sekoittuvat usein. Esimerkiksi puhelinpalvelussa henkilötunnusta käytetään yhtenä identiteetin varmistamiseen kohdistuvana tietona, koska se löytyy usein asiakasrekistereistä. Jos henkilötunnuksen käyttöä tässä suhteessa jotenkin pyrittäisiin rajaamaan, voisi se vaatia muiden henkilötietojen keräämistä ja lisäämistä asiakasrekistereihin, jotta asiakas pystytään varmuudella tunnistamaan esimerkiksi puhelimesta.

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Viitaten yllä olevaan huomioon, olisi tässäkin yhteydessä tehokkaana keinona ollut pelkän henkilötunnuksen käytön kieltäminen tunnistautumisessa palveluihin, joissa on suuri riski luotto- tai tilauspetoksiin.

4.3.2022

Kunnioitavasti

Tatu Rauhamäki
Johtaja, elinkeinopolitiikka
Palvelualojen työnantajat Palta ry

Jari Konttinen
Johtava asiantuntija, elinkeinopolitiikka
Palvelualojen työnantajat Palta ry